

Світлана Коломієць

кандидат педагогічних наук, професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-1070-6907
svitlanak29@gmail.com

Маслова Тетяна

старший викладач
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-4058-9131
tetiana.maslova@iit.kpi.ua

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЇЇ РОЗВИТОК

У статті висвітлено основні положення аксіологічного підходу до формування змісту вищої освіти в умовах сучасних глобальних тенденцій та викликів, які виникають в результаті модернізації освітнього простору в Україні та країнах ЄС. Соціально-економічні, політичні, технологічні та культурні перетворення, які відбуваються у світі в останні десятиліття, значною мірою позначаються на розвитку освіти. У 2018 році в країнах ЄС був прийнятий перелік компетентностей для навчання впродовж життя, серед яких цифрова компетентність та підприємливість були представлені вперше, що свідчить про потребу університетів швидко реагувати на нові вимоги ринку праці і заради успішного працевлаштування своїх випускників сприяти становленню конкурентоспроможної особистості із добре сформованими навчальними, життєвими та кар'єрними навичкам. З моменту підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 р. помітним стало поживлення у співпраці між українськими та європейськими навчальними закладами і наразі актуальними є аксіологічні аспекти вищої школи та визначення ціннісних орієнтирів, які закладаються у зміст та критерії якісної освіти. За визначенням, аксіологічний підхід проголошує людину як найвищу цінність суспільства і дозволяє інтегрувати загальнолюдські, національні, професійно-особистісні цінності в освітньому процесі. Університет спроможний бути тим середовищем, де відбувається формування й усталення ціннісної сфери особистості. Формування змісту ціннісного компоненту освіти відбувається на державному рівні у форматі нормативно-правових документів та на університетському рівні у межах освітньо-професійних програм, навчальних курсів, дисциплін із обов'язкового та вибіркового блоку. Проте формальне копіювання ціннісних засад освіти інших країн не може принести бажаних результатів, оскільки чинники, які зумовлюють на яких саме цінностях базується зміст вищої освіти в європейських країнах, певним чином відрізняються від українських. Порівняльний аналіз ціннісного компоненту змісту університетської освіти в Україні та країнах ЄС показує, що для розвитку освіти визначальними є загальнонаціональні традиції способу життя, виробництва, політики і культури.

Ключові слова: аксіологічний підхід; зміст освіти; вища освіта; університет; загальнолюдські цінності; ціннісні орієнтації; становлення особистості.

1. ВСТУП

Стрімкі соціально-економічні, політичні, технологічні та культурні перетворення, які відбуваються у світі в останні десятиліття, значною мірою позначаються на розвитку освіти. Зокрема, серед останніх глобальних тенденцій у сфері вищої освіти зазначають такі: глобалізація та зростання міжнародної мобільності, впровадження уніфікованих стандартів і формування єдиного освітнього простору в результаті конвергенції та інтеграції національних

систем, маркетингова вищої освіти та посилення конкуренції між навчальними закладами в умовах зменшення державного регулювання і пошуків нових механізмів фінансування, створення цифрового навчального середовища наступного покоління, розширення доступу до вищої освіти, в тому числі за рахунок он-лайн освіти, для широких верств населення, зокрема для людей різних національностей, вікових та соціальних груп, які раніше були позбавлені такої можливості. Всі ці зміни вимагають перегляду змісту освітніх програм та навчальних планів і, відповідно, привертають увагу до поняття якості сучасної вищої освіти (Рилова, 2021).

Однак, для розвитку освіти в будь-якій країні визначальними є не лише світові тенденції та зрушення, але в першу чергу загальнонаціональні традиції способу життя, виробництва, політики і культури (Андрущенко, 2015). Таким чином, виникає потреба корелювати у системі освіти національні цінності із загальнолюдським, так щоб рухатися із розвитком історії та цивілізації без нівелювання унікального обличчя та характеру власного народу і виховувати нові покоління, які здатні до толерантного сприйняття, поважання і налагодження ефективної співпраці різних народів і культур. У цьому контексті особливого значення набувають аксіологічні аспекти вищої школи і визначення ціннісних орієнтирів, які закладаються у зміст та критерії якісної освіти.

З моменту підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 р. стало помітним поглиблення співпраці між українськими та європейськими закладами вищої освіти, зокрема у сфері академічної мобільності студентів і викладачів, організації дистанційного навчання та науково-дослідницької діяльності. Проте важливо усвідомлювати, що європеїзація освіти в Україні також передбачає дотримання спільних пріоритетів, серед яких, наприклад, розвиток компетентностей для навчання впродовж життя, перелік яких був офіційно затверджений в Європейському Парламенті у 2018 р. До таких компетентностей належить писемна грамотність та міждисциплінарна обізнаність, знання рідної та іноземних мов, математична грамотність та базові науково-технічні знання, цифрова компетентність, особистісний розвиток (внутрішня мотивація, самоусвідомлення, емоційний інтелект тощо), культурна обізнаність та самовираження, соціальна та громадянська компетентність, а також ініціативність та підприємливість. Наразі закордоном розробляються шляхи та інструменти розвитку цих компетентностей як в межах вже існуючих навчальних програм, так і за рахунок новостворених дисциплін. Цікаво, що на момент затвердження переліку дві із зазначених компетентностей, обов'язкових для впровадження у навчально-виховну практику, були представлені вперше на найвищому рівні європейської освіти. Мова йде про цифрову компетентність, тобто ефективне використання цифрових технологій для навчальних та професійних цілей і для активної участі у житті суспільства, та підприємливість, під якою розуміється широкий спектр особистих характеристик, які потрібні, щоб планувати й успішно управляти проєктами, які мають культурну, соціальну або комерційну цінність (критичне мислення, креативність, наполегливість, вміння співпрацювати і вирішувати проблеми тощо). Відповідно, крім опанування академічних дисциплін, нова парадигма навчання у країнах ЄС сфокусувалася на розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності та соціальних навичок (Стратегія розвитку вищої освіти в Україні, 2020; Cradle Project, 2023; European Commission, 2019; Vuorikari et al., 2022).

Зрозуміло, що такі докорінні зміни у підході до навчання стали відповіддю на виклики сьогодення, пов'язані із глобалізацією та діджиталізацією європейського суспільства, що у свою чергу позначилося на вимогах, які висуваються до випускників вищої школи. Задля успішнішого переходу від їх навчання до працевлаштування університети мають орієнтуватися на потреби ринку праці та суспільний попит і сприяти становленню конкурентоспроможної особистості із добре сформованими навчальними, життєвими та кар'єрними навичкам. Цілком очевидно, що суспільство потребуватиме інтелектуально розвиненої особистості, яка володіє ґрунтовними знаннями і здатна до самоосвіти та самовдосконалення впродовж життя. Саме тому серед основних завдань з модернізації системи вищої освіти в Україні є впровадження стандартів для підвищення якості змісту професійної освіти і навчання, приведення його відповідно до сучасних вимог, та розробка механізмів урахування закладів вищої освіти потреб

ринку праці (Дубасенюк, 2018).

Окреслені обставини посилюють актуальність та доцільність аксіологічних вимірів сучасної вищої освіти, адже процеси модернізації супроводжуються переоцінкою цінностей, критичним осмисленням досвіду попередніх поколінь, новими уявленнями про своє майбутнє і майбутнє суспільства в цілому (Желанов, 2019). В результаті професійної підготовки у вищому навчальному закладі майбутній фахівець має стати не лише реципієнтом знань та досвіду накопиченого попередніми поколіннями, але й дослідником культурно-освітніх процесів на основі системи відповідних культурологічних знань та умінь, тому вимога аксіологічного наповнення нової української освітньої парадигми потрібна для забезпечення у педагогічному процесі поєднання навичок самостійного мислення в навчанні, а також ціннісної саморефлексії.

Метою нашої наукової розвідки є висвітлення основних положень аксіологічного підходу в освіті та аналіз аксіологічного компонента у змісті сучасної вищої освіти країн ЄС та України.

2. МЕТОДИ

У процесі наукового пошуку застосовано комплекс загальнонаукових методів: аналіз, синтез, індукція, дедукція та узагальнення. Висвітлення теоретичних положень та формулювання висновків зроблено на основі вивчення та систематизації першоджерел з теми дослідження.

3. РЕЗУЛЬТАТИ

Аксіологічний підхід (грец. *aksios* – «коштовний») ґрунтується на філософському вченні аксіології, яка є філософською дисципліною, що пов'язана із дослідженням поняття значущості як специфічної характеристики мислительного змісту, та поняття цінності в естетичних та етичних контекстах. Поза межі суто філософської дисципліни аксіологія вийшла із запровадженням аксіологічних ідей у суспільствознавчі науки і наразі реалізація аксіологічного підходу в підготовці студентів спрямована на відбір, трансляцію і формування у майбутніх фахівців загальнолюдських цінностей і моральних чеснот. Ціннісні орієнтації, зокрема, стосуються основних сфер самореалізації людини (праця, суспільна активна позиція, освіта, спілкування), соціально-моральних характеристик особистості (почуття, обов'язки, сумління тощо), та взаємин із різними категоріями людей (Мельничук, 2012).

Питання аксіологічного підходу у навчанні студентів вищих навчальних закладів були предметом наукових розвідок багатьох вчених (Андрущенко, Бех, Бондар, Гершунський, Дубасенюк, Зязюн, Євтух, Кремень, Міщенко, Пелех, Сисоєва, Сухомлинська, Ткачова та ін.) і попри закиди, що зараз освіта все більше стає послугою, а не цінністю, більшість дослідників погоджуються, що пізнавальна діяльність і її результат, тобто знання, мають чітко виражені ціннісні характеристики.

Освіту як таку можна тлумачити як цінність. Гершунський розглядає аксіологічний аспект освіти у трьох взаємопов'язаних блоках, де освіта – це цінність державна, суспільна та особистісна (Давидов, 2016, с. 44). Проте ціннісний вимір освіти передусім полягає в тому, що освіта є тим середовищем, де здобутки суспільства й культури поступово стають особистісним досвідом й цінностями тих, хто навчається. Завдання вищої школи полягає в тому, щоб організувати таку форму мисленневої діяльності майбутніх фахівців, яка потребує усвідомлення й оцінки реальних життєвих ситуацій та відображається у формуванні власного бачення себе в соціумі, професії, набутті та застосуванні на практиці певної системи цінностей та норм поведінки (Мельничук, 2012).

Аксіологічний підхід проголошує людину як найвищу цінність суспільства і самоціль суспільного розвитку і дозволяє інтегрувати загальнолюдські, національні, професійно-особистісні цінності в освітньому процесі, так що загальнолюдські цінності стають невід'ємним складником життєдіяльності студентів (Федоренко, 2017). Поряд із освоєнням накопиченої суспільством культури, зміст освіти може включати такі завдання як формування

ціннісного ставлення до природного і соціального середовища, власного здоров'я, реалізацію творчого потенціалу особистості, розвиток її здібностей тощо. В результаті трансформації цих соціально-значущих цінностей на конкретні ціннісні пріоритети особистості, вони стають суб'єктивним надбанням здобувача освіти, суто індивідуальною реальністю, яка є значимою саме для суб'єкта, який її переживає (Винничук, 2018).

Як зазначає Ткачова (2006), типологія сучасних цінностей складається з п'яти компонентів: фундаментальні загальнолюдські цінності (життя, добро, природа, щастя, справедливість, свобода, рівність, знання, краса); національні цінності (національна ідея, рідна мова, традиції й звичаї, фольклор); громадянські цінності (демократичні права й обов'язки, толерантність, релігійна терпимість, повага до національних традицій, безперервна освіта, інформаційна культура); сімейні цінності (любов, повага, вірність, взаємодопомога, довіра, шанування предків); та особисті цінності (самореалізація, конкурентоспроможність, ініціативність, творча активність, життєвий оптимізм, працелюбність та ін.).

З іншого боку, серед базових цінностей університетської освіти вирізняють (Коломієць & Тікан, 2019, с. 12):

- академічні цінності (інтелектуальний розвиток, академічні свободи, сприяння росту інновацій, професійна компетентність, єдність освітнього та дослідницького процесу, академічна мобільність, критичне мислення);
- цінності особистісного росту та благополуччя (самовизначення та самореалізація, індивідуальність, неперервність освіти, професійна мобільність, конкурентоспроможність);
- цінності громадянського суспільства (свобода, демократія, соціальна справедливість, толерантність, етичність, соціальна відповідальність);
- організаційні цінності (участь у прийнятті рішень, свобода здійснення наукових досліджень, технологізація освітньої діяльності, стандартизація якості освіти та освітніх програм, створення матеріальних цінностей).

Як бачимо, університет справді може бути тим осередком, де відбувається формування й усталення ціннісної сфери особистості. На практиці це підтверджується тим, що в ході інтеграційних процесів в освіті та реорганізації мережі освітніх установ в європейських країнах «базовим інститутом» стає саме Університет (Давидов, 2016).

По суті, ціннісний компонент змісту університетської освіти містить: макроцінності, тобто загальнолюдські та загальнокультурні цінності, мезоцінності, які відбивають менталітет й культуру народу, та мікроцінності, що стосуються особистісного і професійного розвитку.

Зміст ціннісного компоненту освіти спочатку створюється на державному рівні у вигляді державних документів, провідних концепцій, теорій педагогічної науки, а далі відбивається на рівні навчальних дисциплін у межах державних стандартів, курикулумів, підручників, навчальних посібників тощо. Практична реалізація цього змісту відбувається вже в освітньому процесі під час співробітництва викладачів та студентів, а також на особистісному рівні (Желанов, 2019).

Утім важливо усвідомлювати, що формальне копіювання ціннісних засад освіти інших країн не може принести бажаних результатів, оскільки чинники, які зумовлюють на яких саме цінностях базується зміст вищої освіти в європейських країнах, відрізняються від українських.

Порівняємо, наприклад, цінності, які згідно із даними компаративно-педагогічного дослідження Желанова (2021), домінують у вихованні молодого покоління в Норвегії та Україні. Одразу можна помітити певну різницю в макроцінностях: якщо в системі вищої освіти України домінуючим чинником є позитивне ставлення до представників іншої культури та усвідомлення її законів, то для норвезької вищої освіти пріоритетними є стабільність, безпека і розробка технологій сталого освоєння природних ресурсів. В мезоцінностях відмінність полягає в тому, що для певної частини українських здобувачів вищої освіти все ще актуальними є питання ціннісного ставлення до ментальності українського народу, формування національної ідентичності, на відміну від норвезьких студентів, пріоритетом для яких визначаються незалежність та орієнтація життя на сім'ю та дім. Найменшу різницю, а

скоріше її відсутність, спостерігаємо в мікроцінностях (професійні цінності і самоцінність) (див. Табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз ціннісного компоненту змісту університетської освіти в Норвегії та в Україні

Цінності	В Україні	В Норвегії
Макроцінності	позитивне ставлення до представників іншої культури, усвідомлення законів, за якими функціонують інші держави; розуміння міжнародних норми та правил спілкування в суспільстві	дотримання миру через баланс та прийняття правильних рішень; стабільність, безпека; розробка технологій сталого освоєння природних ресурсів, передусім в галузі енергетики та морських ресурсів
Мезоцінності	ціннісне ставлення до менталітету (національного характеру) й ментальності українського народу; національна ідентичність, патріотизм	добробут та роль держави як основного постачальника добробуту; любов й шанування своєї країни, її історії, традицій, звичаїв, символіки, бажання працювати на її добробут
Мікроцінності	саморозуміння, самоприйняття, формування ціннісного ставлення до себе; ціннісне ставлення до інших людей, сприйняття себе «очима іншого»	інтровертивність, індивідуалізм, незалежність, норолівість, орієнтація життя на сім'ю та дім; ціннісне ставлення до взаємодії із іншими людьми та кооперації

Отже, схожими є прагнення до мирного співіснування й порозуміння з іншими народами, а також формування національної ідентичності та патріотизму. Дійсно, в Україні система освіти наразі знаходиться у трансформаційному стані і в умовах нових глобальних реалій та тенденцій XXI ст. мобілізує свій адаптаційний потенціал, щоб подолати кризи застарілих моделей освіти. В результаті, духовно-культурне буття українського народу переглядається і переосмислюється, адже національне відродження є важливим для відновлення культуро- і людинотворчого потенціалу освіти і усвідомлення національної самобутності сприяє виникненню духовної людської особистості (Андрущенко та ін., 2014).

З іншого боку, специфіка соціально-економічної політики та особливості життя в суворих кліматичних умовах обумовлюють пріоритет таких цінностей в освітній системі Норвегії як миролюбство, добробут та екологічність. Ці ґрунтовні цінності є базовими в підготовці здобувачів освіти як за певними освітньо-професійними програмами (наприклад, Університет Осло пропонує магістерські програми «Розвиток, навколишнє середовище та культурні зміни» та «Дослідження миру та конфліктів»), так і у вигляді наскрізних навчальних дисциплін з обов'язкового та вибіркового блоку (Желанов, 2021).

В межах ще одного порівняльного дослідження були проаналізовані ціннісні орієнтації українських і польських студентів. Згідно із статистичними даними опитування для українських здобувачів вищої освіти найважливішими є загальнолюдські моральні цінності та вільний розвиток особистості, в той час для польських студентів найважливішими є академічна доброчесність, свобода професійної діяльності, громадянська ідентичність та корпоративні цінності університету, що на думку науковців можна пояснити тим, що в Польщі традиційні цінності католицизму значно впливають на соціальну згуртованість та корпоративну культуру (Проценко та ін., 2021). Це знову демонструє той факт, що різниці у політичному та соціальному статусі двох країн позначаються на університетських цінностях. Республіка Польща, яка входить до ЄС, вже має досвід культивування європейських морально-етичних цінностей в освітній практиці, а в Україні орієнтація на європейські цінності все ще є стратегічною метою.

4. ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, ціннісний аспект змісту університетської освіти набуває зараз особливо значення, що зумовлено кризовими явищами, які відбуваються в сучасному українському

суспільстві й стимулюють перегляд потреб та ціннісних установок студентської молоді.

Аксіологічний вимір сучасної вищої освіти реалізується через ціннісні компоненти її змісту: загальнолюдські та моральні цінності, необхідні для міжкультурної взаємодії, почуття приналежності до певної нації, ціннісне ставлення до культурної спадщини свого народу, його традицій та професійні цінності і самоцінність. Ціннісні орієнтації студентів, що виникають в результаті індивідуальної та соціальної практик під час навчання обов'язкових та вибіркових дисциплін, сприяють становленню особистості студента, самоідентифікації, що відображається на ментальних, емоційних та поведінкових характеристиках.

Формування та впровадження змістовного компоненту відбувається на державному рівні, коли визначені цінності освіти декларуються у нормативно-правових документах, університетському рівні, де цінності, пріоритетні для здобувачів вищої освіти, відбиваються в змісті освітніх програм й навчального плану, та власне в освітньому процесі під час взаємодії викладача та студента. Відповідно, аксіологічна парадигма освіти є стратегічною тенденцією розвитку вищої освіти в Україні, і у зв'язку з цим вважаємо перспективними подальші міжнародні порівняльні дослідження ціннісних орієнтацій усіх учасників освітнього процесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Андрущенко Т.В. Національне та загальнолюдське як домінуючі цінності сучасної освітньої політики (європейський контекст). *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2015. № 9-10. С. 117-134.
- Андрущенко В.П., Андрущенко Т.В., Савельєв Л.В. Конституціоналізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір. К.: «МП Леся», 2014. 460 с.
- Винничук Р. В. Аксіологічний та культурологічний підходи як аспекти методології сучасної підготовки фахівців у вищій школі. *Молодий вчений*. 2018. №2 (54). С. 93-96.
- Давидов П. Аксіологічна цінність університетської освіти в Україні. *Університетська кафедра*. 2016. №5. С.39-52.
- Дубасенок О.А. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Інноваційні аспекти підготовки фахівців в умовах модернізації освітнього простору»*. Новоград-Волинський, 2018. Вип. 1. С. 12-21.
- Желанов Д. В. Ціннісний компонент змісту університетської освіти в Норвегії та в Україні: порівняльний аналіз : дис. ... д-ра філософії : 011 – освітні, пед. науки. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2021. 288 с. URL : <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9508>
- Желанов Д. В. Сутність ціннісного компонента змісту вищої освіти. *Науковий Вісник Ужгородського Університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2019. Вип. 2 (45). С. 57-60.
- Коломієць С. С., Тікан Я. Г. Аксіологічний вимір педагогічних новацій. Монографія. К.: Вид-во GlobeEdit, 2019. 116 с.
- Мельничук І. М. Філософсько-методологічний аналіз аксіологічного підходу в системі вищої освіти. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2012. №3. С. 18-27.
- Проценко О., Бульвінська О., Мельниченко В., Хархула Я. Університетські цінності в закладах вищої освіти України та Республіки Польща: погляд студентів. *Освітологія*. 2021. № 10. С. 77-94.
- Рилова О. Ю. Світові тенденції розвитку вищої освіти та її якість. Актуальні проблеми філософії та соціології, 2012. № 32. С. 98-102.
- Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. Міністерство освіти та науки України. Київ, 2020. 71 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
- Ткачова Н. О. Аксіологічні засади педагогічного процесу в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах : дис... д-ра пед. наук: 13.00.01. Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2006. 509 с.
- Федоренко С. В. Теорія і методика формування гуманітарної культури студентів вищих навчальних закладів США : дис... д-ра пед. наук: 13.00.07. Інститут проблем виховання. Київ, 2017. 551 с.
- European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Key competences for lifelong learning, Publications Office of the EU, 2019. URL : <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>
- Cradle Project. Cradle & Entrepreneurship Education (EE), 2023. URL : <https://www.cradleproject.eu/entrecomp>
- Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y., DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes, EUR 31006 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022.

REFERENCES

- Andrushchenko, T. V. (2015). Natsionalne ta zahalnoliudske yak dominantni tsinnosti suchasnoi osvitnoi polityky (ievropeyskyi kontekst) [National and universal human values as dominating values in the modern educational

- policy (European context)]. *Multyversum. Filosofskiyi almanakh*, 9-10, 117-134. [in Ukrainian]
- Andrushchenko, V. P., Andrushchenko, T.V., & Saveliev, L.V. (2014). *Konstytutsializatsiia osvithnoho prostoru Yevropy: aksiolohichnyi vymir* [Constitutionalization of the European Educational Environment: Axiological Dimension]. K.: "MP Lesia". [in Ukrainian]
- Vynnychuk, R. V. (2018). Aksiolohichnyi ta kulturolohichnyi pidkhody yak aspekty metodolohii suchasnoi pidhotovky fakhivtsiv u vyshchii shkoli [Axiological and cultural approaches as aspects of the methodology of modern training of specialists in higher education]. *Molodyi vchenyi*, 2(54), 93-96. [in Ukrainian]
- Davydov, P. (2016). Aksiolohichna tsinnist universytetskoï osvity v Ukraini [Axiological value of university education in Ukraine]. *Universytetska kafedra*, 5, 39-52. [in Ukrainian]
- Dubaseniuk, O. A. (2018). Suchasni tendentsii rozvytku vyshchoï osvity [Modern trends in the development of higher education]. *Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii "Innovatsiini aspekty pidhotovky fakhivtsiv v umovakh modernizatsii osvithnoho prostoru" (Novohrad-Volynskiyi)*, 1, 12-21. [in Ukrainian]
- Zhelanov, D. V. (2021). *Tsinnisnyi komponent zmistu universytetskoï osvity v Norvehii ta v Ukraini: porivnialnyi analiz* [The value component of the content of university education in Norway and Ukraine: a comparative analysis]: dys. ... d-ra filosofii : 011 – osvithni, ped. nauky. Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9508> [in Ukrainian]
- Zhelanov, D. V. (2019). Sutnist tsinnisnoho komponenta zmistu vyshchoï osvity [The essence of the value component of the content of higher education]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Universytetu. Seriya: "Pedahohika. Sotsialna robota"*, 2(45), 57-60 [in Ukrainian]
- Kolomiets, S. S., & Tikan, Ya. H. (2019). *Aksiolohichnyi vymir pedahohichnykh novatsii* [Axiological dimension of pedagogical innovations]. Monohrafiia. K.: Vyd-vo GlobeEdit. [in Ukrainian]
- Melnychuk, I. M. (2012). Filosofsko-metodolohichnyi analiz aksiolohichnoho pidkhodu v systemi vyshchoï osvity [Philosophical and methodological analysis of the axiological approach in the system of higher education]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Pedahohichni nauky*, 3, 18-27 [in Ukrainian]
- Protsenko, O., Bulvinska, O., Melnychenko, V., & Kharkhula, Ya. (2021). *Universytetski tsinnosti v zakladakh vyshchoï osvity Ukrainy ta Respubliky Polshcha: pohliad studentiv* [University values in higher education institutions of Ukraine and the Republic of Poland: students' viewpoint]. *Osvitolohiia*, 10, 77-94 [in Ukrainian]
- Rylova, O. Yu. (2012). Svitovi tendentsii rozvytku vyshchoï osvity ta yii yakist [World trends in the development of higher education and its quality]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii*, 32, 98-102. [in Ukrainian]
- Stratehiia rozvytku vyshchoï osvity v Ukraini na 2021-2031 roky* [Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2021-2031]. (2020). Ministerstvo osvita ta nauky Ukrainy. Kyiv. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> [in Ukrainian]
- Tkachova, N. O. (2006). *Aksiolohichni zasady pedahohichnoho protsesu v suchasnykh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh* [Axiological foundations of the pedagogical process in modern general educational institutions]: dys... d-ra ped. nauk: 13.00.01. Luhanskyi natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. Luhansk. [in Ukrainian]
- Fedorenko, S. V. (2017). *Teoriia i metodyka formuvannia humanitarnoi kultury studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv SShA* [Theory and Methods of Formation of Humanitarian Culture of Students of Higher Educational Institutions of the USA]: dys... d-ra ped. nauk: 13.00.07. Instytut problem vykhovannia. Kyiv. [in Ukrainian]
- European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Key competences for lifelong learning*. (2019). Publications Office of the EU. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>
- Cradle Project*. (2023). Cradle & Entrepreneurship Education (EE). <https://www.cradleproject.eu/entrecomp>
- Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes*, EUR 31006 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Svitlana Kolomiets, Tetiana Maslova. Axiological dimension of higher education in Ukraine as a factor of influence on its development. The article presents the main principles of the axiological approach to the formation of the content of higher education in the context of current global trends and challenges caused by the modernization of the educational environments in Ukraine and the EU. The socio-economic, political, technological and cultural transformations that have been taking place in the world over the recent decades have had a significant impact on the development of education. In 2018, the EU adopted the key competencies for lifelong learning, including digital competence and entrepreneurship, which were introduced for the first time. This demonstrates that in order for the graduates to be employed universities have to respond quickly to the new labour market requirements and promote the formation of a competitive personality that has well-developed life, career and study skills. The EU-Ukraine Association Agreement was signed in 2014, and since then the cooperation between Ukrainian and European educational institutions has got intensified. In this respect, it is vital to consider the axiological aspects of higher education and the determination of value components of the content and criteria of high-quality education.

By definition, the axiological approach proclaims the human being as the highest value of society and allows integrating the development of universal, national, professional and personal values in the educational process. The university is able to be the environment where the formation and consolidation of the value sphere of the individual takes place. The content of the value component of education is formed at the state level within regulatory documents and at the university level within the framework of educational and professional programs, training courses, compulsory and elective disciplines. However, formal copying of the value-based education of other countries cannot bring the desired results, as the factors that determine which values are the basis for the content of higher education in European countries differ from those in Ukraine. A comparative analysis of the value component of the content of university education in Ukraine and the EU countries shows that national traditions of lifestyle, production practice, politics and culture are essential the development of education.

Keywords: axiological approach; content of education; higher education; university; universal human values; value orientations; personality development

Received: April 29, 2023

Accepted: May 12, 2023